

mgr inż. AGATA STOBNIKA
dr hab. RAFAŁ L. GÓRNY, prof. nadzw. CIOP-PIB
dr MAŁGORZATA GOŁOFIT-SZYMCZAK

Kontakt: agsto@ciop.pl

Szkodliwe czynniki biologiczne w przedszkolach

Fot. AigarsR/Bigstockphoto

Głównym zagrożeniem zawodowym dla wychowawców nauczania przedszkolnego jest kontakt z wydzielinami i wydaliniami organizmów dzieci oraz bioaerozolem emitowanym przez nie w trakcie zabawy. Nauczyciele w przedszkolu w trakcie czynności zawodowych są narażeni na bezpośredni kontakt ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi (bakteriami, wirusami, grzybami), które mogą być przyczyną wielu dolegliwości i chorób. W związku z tym kluczowym aspektem zapobiegania zagrożeniom zawodowym w tej grupie pracowników jest zarówno prowadzenie rzetelnej oceny ryzyka, jak również zastosowanie odpowiednich środków profilaktycznych.

Słowa kluczowe: szkodliwe czynniki biologiczne, przedszkola, działania profilaktyczne

Harmful biological agents in preschools

Contact with body secretions and excretions of children as well as with bioaerosol emitted by them is the main occupational hazard for preschool teachers. During their professional activities, teachers can be exposed to direct contact with harmful biological agents (bacteria, viruses, fungi) that are responsible for numerous adverse health outcomes and diseases. Therefore, reliable risk assessment and the use of appropriate preventive measures are key aspects of occupational hazard prevention among workers in this group.

Keywords: harmful biological agents, preschool, prevention measures

rozmowy nieco ponad 6,7 tys. kropelek śliny, które tworzą aerozol biologiczny [3,4].

Badania podejmowane w ostatnich latach dostarczyły informacji na temat stopnia zanieczyszczenia mikrobiologicznego powietrza w pomieszczeniach, gdzie prowadzono całodzienną opiekę nad dziećmi w wieku 2-5 lat. Wykazano w nich, że stężenia bakterii w powietrzu nie przekraczają 100 jednostek tworzących kolonie w 1 m³ powietrza [5]. Choć mierzone stężenia bioaerozoli są niskie, to ich jakościowa analiza dość często wykazuje obecność zarówno bakteryjnych, jak i grzybowych patogenów. W powietrzu budynków przedszkoli stwierdzono obecność pałeczek *Haemophilus influenzae*, jak również identyfikowano grzyby, przede wszystkim z rodzajów *Penicillium*, *Cladosporium* i *Aspergillus*, które wykazują działanie alergizujące i immunotoksyczne [2,6].

Nauczyciele w placówkach wychowania przedszkolnego zagrożeni są głównie chorobami bakteryjnymi i wirusowymi, przy czym zidentyfikowane mikroorganizmy należą zwykle do grupy 2. zagrożenia [3], co oznacza narażenie na bezpośredni kontakt z potencjalnie chorobotwórczymi czynnikami biologicznymi. Większość z powodowanych przez nie jednostek chorobowych przenoszona jest drogą powietrzno-kropelkową. Ryzyko narażenia na bakterie pochodzenia kałowego, takie jak pałeczki z rodzaju *Shigella* wzrasta w sytuacjach, gdy dzieci wymagają pomocy w zabiegach higienicznych, np. w trakcie korzystania z toalety. Dodatkowo opieka nad dziećmi podczas wycieczek i spacerów po terenach zadrzewionych (park, las) stwarza ryzyko narażenia na choroby odkleszczowe, takie jak borelioza czy odkleszczowe zapalenie mózgu [2].

Należy także pamiętać, że osoby opiekujące się dziećmi narażone są na kontakt z pasożytami przewodu pokarmowego np. owsikami

Tabela 1. Szkodliwe czynniki biologiczne stwarzające zagrożenie w środowisku pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego [2]

Table 1. Harmful biological agents in a preschool teacher's working environment [2]

A				
SZKODLIWY CZYNNIK BIOLOGICZNY	GRUPA ZAGROZENIA	ROZPRZESTRZENIANIE SIĘ	DZIAŁANIE NA CZŁOWIEKA	PROFILAKTYKA
Adenowirusy (<i>Adenoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe; bezpośrednie	zakaźne – gorączki adenowirusowe	środki ochrony indywidualnej (ŚOI)
Koronawirusy (<i>Coronaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – łagodne choroby górnych dróg oddechowych	ŚOI
Wirus cytomegalii (<i>Cytomegalovirus hominis</i>)	2	bezpośrednie; przez kontakt ze śliną i moczem chorych	zakaźne – mononukleozą z gorączką, postać rozsiana u osób z obniżoną odpornością; postać wrodzona: uszkodzenia płodu	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, ochrona pracownic w ciąży przed możliwym kontaktem z zarazkiem, oświata zdrowotna
Wirus Epsteina i Barr (<i>Herpesvirus Epstein-Barr</i>)	2	bezpośrednie; przez kontakt ze śliną chorych	zakaźne – klasyczna mononukleozą, syndrom proliferacji limfocytów, syndrom Duncana, chłoniak Burkitta; rak jamy nosowo-gardłowej	ochrony osobiste, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus opryszczki pospolitej (typ 1 i 2) (<i>Herpes simplex virus HSV</i>)	2	bezpośrednie, przez uszkodzoną skórę, przez kontakt rąk	zakaźne – opryszczka: pęcherzykowe zapalenia błon śluzowych jamy ustnej i narządów moczowo-płciowych, zapalenia skóry (wypyki i wysypki pęcherzykowe), zapalenie rogówki, zapalenie mózgu	ŚOI, szczepienia ochronne, dezynfekcja, sterylizacja, bierna immunizacja immunoglobuliną
Ludzki wirus B-limfotropowy (HBLV-HHV-6) (<i>Herpesviridae</i>)	2	bezpośrednie	zakaźne – wysypka, odrzucanie przeszczepu nerek	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Ludzki herpeswirus 7 (<i>Herpesviridae</i>)	2	bezpośrednie	zakaźne – wysypka, odrzucanie przeszczepu nerek	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus ospy wietrznej i półpaśca (VZV) (<i>Herpesviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – ospa wietrzna, półpasiec	ŚOI, szczepienia ochronne, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus grypy (typ A, B i C) (<i>Orthomyxoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – grypa, zapalenie płuc	szczepienia ochronne, witaminizacja, izolacja grup wysokiego ryzyka (wcześniejsi)
Wirusy BK i JC (<i>Papovaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – zakażenie bezobjawowe nerek, wirus JC może powodować u ludzi z obniżoną odpornością wieloogniskową leukoencefalopatię	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus odry (<i>Paramyxoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – odra (choroba wieku dziecięcego), możliwe powikłania: zapalenie uszu, płuc, mózgu	szczepienia ochronne, izolacja chorych
Wirus zapalenia przyusznic (<i>Paramyxoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – zapalenie przyusznic (mumps, choroba wieku dziecięcego dziecięcego młodzieńczego), możliwe powikłania: zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, mózgu, trzustki, jąder	szczepienia ochronne, izolacja chorych
Wirus paragrypy (typ 1-4) (<i>Paramyxoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – zapalenia dróg oddechowych (zwłaszcza u dzieci)	ŚOI, izolacja chorych
Wirus RS (RSV) (<i>Pneumovirus RS</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – zapalenia dróg oddechowych (zwłaszcza u dzieci), zapalenie uszu	ŚOI, izolacja chorych
Parwowirus ludzki (B19) (<i>Parvoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – gorączka z wysypką (zwłaszcza u dzieci), anemia, poronienia	ŚOI, izolacja chorych
Wirus ostrego krwotocznego zapalenia spojówek (AHC) (<i>Picornaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – ostre, krwotoczne zapalenie spojówek	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus Coxsackie (grupy A i B) (<i>Picornaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – zapalenia układu oddechowego, angina, gorączki, zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, paraliż, zapalenie wątroby, stany zapalne skóry z wysypką, biegunka, zapalenie mięśnia sercowego i osierdzia (grupa B), pleurodynia (grupa B)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus ECHO (<i>Picornaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – zapalenia układu oddechowego, gorączki, zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, paraliż, zapalenie wątroby i jelit, stany zapalne skóry z wysypką, zapalenie spojówek, biegunka, zapalenie mięśnia sercowego i osierdzia	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus zapalenia wątroby typu A (<i>Picornaviridae</i>)	2	kałowo-pokarmowe, bezpośrednie	zakaźne – zapalenie wątroby typu A, zapalenie żołądka i jelit	szczepienia ochronne, bierne uodparnianie ludzką immunoglobuliną, ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, asenizacja kału i ścieków
Wirus choroby Heinego-Medina (polio, typ 1-3) (<i>Picornaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie, pokarmowe	zakaźne – gorączka, zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, paraliż (zwykle u dzieci), inwalidztwo	szczepienia ochronne, ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, asenizacja ścieków
Inne enterowirusy (<i>Picornaviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie, pokarmowe	zakaźne – zapalenia układu oddechowego, gorączki, zapalenia mózgu i opon mózgowo-rdzeniowych, zapalenie wątroby, jelit, serca i mięśni	

A				
SZKODLIWY CZYNNIK BIOLOGICZNY	GRUPA ZAGROŻENIA	ROZPRZESTRZENIANIE SIĘ	DZIAŁANIE NA CZŁOWIEKA	PROFILAKTYKA
Rynowirusy (<i>Picornaviridae</i>)	2	bezpośrednie, powietrzno-kropelkowe	zakaźne – łagodne zapalenia górnych i dolnych dróg oddechowych	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Rotawirus ludzki (<i>Rotavirus hominis</i>) (<i>Reoviridae</i>)	2	kałowo-pokarmowe, powietrzno-kropelkowe	zakaźne – zapalenie żołądka i jelit, biegunki (głównie u dzieci)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Reowirusy (<i>Reoviridae</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – gorączki reowirusowe	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Wirus różyczki (<i>Rubivirus hominis</i>)	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – różyczka, zapalenie stawów, uszkodzenia płodu	ŚOI, szczepienia ochronne, dezynfekcja, sterylizacja, ochrona pracowników w ciąży od możliwego kontaktu z zarazkiem
B				
Bakterie (tlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Bordetella pertussis</i> / pałeczka rzekomokrztuszcowa	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – krztusiec (postać łagodna)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Bakterie (tlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Bordetella pertussis</i> / pałeczka krztusca	2	powietrzno-kropelkowe	zakaźne – krztusiec (koklusz), możliwe powikłania: zapalenie oskrzeli i płuc, encefalopatia; toksyczne – działanie toksyczne przez toksyny białkowe i endotoksynę (LPS)	szczepienia ochronne, ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Bakterie (krętki) <i>Borrelia burgdorferi</i> / <i>Borrelia burgdorferi</i> i zbliżone gatunki	2	ukłucie kleszczy	zakaźne (zoonoza) – borelioza z Lyme: gorączka, rumień wędrujący, zapalenie stawów, serca, nerwów	ŚOI, szybkie usuwanie przyssanych kleszczy, dezynfekcja, badania serologiczne narażonych grup zawodowych, oświata zdrowotna
Bakterie (maczugowce) <i>Corynebacterium diphtheriae</i> / maczugowiec błonicy	2	powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie	zakaźne – błonica (angina błonicza, błonica przyrzanna, błonica narządów moczowo-płciowych i in.); toksyczne – egzotoksyna błonicza powodująca większość objawów chorobowych	szczepienia ochronne, ŚOI, dezynfekcja i sterylizacja
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Haemophilus influenzae</i> / pałeczka grypy	2	bezpośrednie, powietrzno-kropelkowe	zakaźne – zapalenie układu oddechowego, zatok, ucha, nagłośnica, opon, tkanki łącznej	ŚOI, szczepienia ochronne, dezynfekcja, sterylizacja
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Haemophilus spp.</i> (<i>H. parainfluenzae</i> , <i>H. aegyptius</i>)	2	bezpośrednie, powietrzno-kropelkowe	zakaźne – zapalenie płuc, wsierdza, spojówek, brazylijska gorączka purpurowa	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Shigella boydii</i> / pałeczka czerwoni	2	pokarmowo-wodne	zakaźne – czerwonka bakteryjna (zapalenie jelita grubego grubego z krwawą biegunką)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, oświata zdrowotna, utrzymanie czystości i higieny
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Shigella dysenteriae</i> (typ1)/ pałeczka czerwoni (typ1)	2	pokarmowo-wodne	zakaźne – czerwonka bakteryjna (zapalenie jelita grubego grubego z krwawą biegunką); toksyczne – bardzo silna egzotoksyna białkowa (cytotoksyna Shiga)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, oświata zdrowotna, utrzymanie czystości i higieny
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Shigella dysenteriae</i> (pozostałe typy)/ pałeczka czerwoni (pozostałe typy)	2	pokarmowo-wodne	zakaźne – czerwonka bakteryjna (zapalenie jelita grubego grubego z krwawą biegunką)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, oświata zdrowotna, utrzymanie czystości i higieny
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Shigella flexnerii</i> / pałeczka czerwoni	2	pokarmowo-wodne	zakaźne – czerwonka bakteryjna (zapalenie jelita grubego grubego z krwawą biegunką); toksyczne – enterotoksyny białkowe	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, oświata zdrowotna, utrzymanie czystości i higieny
Bakterie (warunkowo beztlenowe pałeczki Gram-ujemne) <i>Shigella sonnei</i> / pałeczka czerwoni	2	pokarmowo-wodne	zakaźne – czerwonka bakteryjna (zapalenie jelita grubego grubego z krwawą biegunką)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, oświata zdrowotna, utrzymanie czystości i higieny
Bakterie (Gram-dodatnie ziarniaki) <i>Staphylococcus aureus</i> / gronkowiec złocisty	2	powietrzno-pyłowe, powietrzno-kropelkowe, bezpośrednie, pokarmowe	zakaźne – zakażenia ropne, stany zapalne dróg oddechowych oddechowych innych narządów, zatrucia pokarmowe, posocznica; alergizujące – alergia skórna	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, indywidualne autoszczepionki, przestrzeganie zasad czystości i higieny w miejscu pracy, kontrola produktów żywnościowych, oświata zdrowotna, opatrywanie ran, stosowanie utleniających mydeł zapobiegających alkalizacji skóry
Bakterie (Gram-dodatnie ziarniaki) <i>Streptococcus pyogenes</i> / paciorkowiec ropotwórczy	2	powietrzno-kropelkowe; bezpośrednie (często przyrzanna)	zakaźne – angina, zakażenia ropne skóry, róża, pńonica, posocznica, choroba reumatyczna, zapalenie kłębuszków nerkowych, zapalenie wsierdza; toksyczne – wytwarza liczne toksyny zwiększające patogenność (erytrotoksyna, streptolizyna, białko M i inne)	ŚOI, dezynfekcja, sterylizacja, przestrzeganie zasad czystości i higieny w miejscu pracy, oświata zdrowotna, opatrywanie ran
Bakterie (riketsje) <i>Anaplasma phagocytophilum</i> (synonim: <i>Ehrlichia phagocytophila</i>)	2	ukłucie kleszczy	zakaźne (zoonoza) – gorączka, anaplazmoza (erlichioza) granulocytarna	ŚOI, szybkie usuwanie przyssanych kleszczy, repelenty, tępienie kleszczy, dezynfekcja, oświata zdrowotna

Tabela 2. Przykładowe środki techniczne, organizacyjne, ochrony indywidualnej i profilaktyki medycznej dla stanowisk pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego

Table 2. Sample technical, organizational, personal protection and disease prevention measures for preschool teachers

Działania techniczne
powierzchnie stołów, podłóg i ścian nieprzepuszczalne dla wody, łatwo zmywalne, umożliwiające ich dezynfekcję systemy wentylacyjne okresowe wymiany filtrów w systemach wentylacyjnych zapewnienie środków dezynfekcyjnych okresowe czyszczenie i dezynfekcja zabawek
Działania organizacyjne
procedury higieniczne dotyczące pracowników (mycie rąk)
Środki ochrony indywidualnej
ochrona rąk (rękawice)
Profilaktyka medyczna
nadzór i opieka lekarza medycyny pracy prowadzenie dokumentacji badań profilaktycznych szczepienia ochronne informacja dla pracowników o możliwości szczepień zapewnienie profilaktyki poekspozycyjnej

(*Enterobius vermicularis*) i skóry głowy, np. wszami (*Pediculosis capitis*). Owsica w dalszym ciągu stanowi jedną z głównych chorób pasożytniczych: szacuje się, że około miliard ludzi na świecie, w tym głównie dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, jest zakażonych owsikami [7]. Także wywoływana przez stawonogi wszawica występuje najczęściej u dzieci w wieku 3-12 lat, niezależnie od ich statusu społeczno-ekonomicznego i stanu higieny osobistej [8].

Przy ocenie narażenia wychowawców nauczania przedszkolnego na szkodliwe czynniki biologiczne, należy wziąć pod uwagę fakt, że wśród dzieci choroby mogą rozprzestrzeniać się szybciej, niż wśród osób dorosłych. W tej grupie wiekowej brak jest bowiem odpowiedniej świadomości znaczenia higieny w profilaktyce zakażeń, a warunkach przedszkolnych dzieci często dopiero uczą się prawidłowych nawyków higienicznych. Niedokładne mycie rąk, bezpośredni kontakt w trakcie zabawy, jak również przebywanie w ciągłym ruchu sprzyjają rozprzestrzenianiu się zakażeń bakteryjnych i wirusowych, co zwiększa ryzyko narażenia wychowawców na kontakt ze szkodliwymi mikroorganizmami.

Ocena ryzyka w przedszkolu

Warunki ochrony pracowników przed zagrożeniami spowodowanymi przez szkodliwe czynniki biologiczne, w tym rodzaje środków niezbędnych do zapewnienia ochrony zdrowia i życia pracowników narażonych na działanie tych czynników, zakres stosowania tych środków oraz warunki i sposób monitorowania stanu zdrowia narażonych pracowników są szczegółowo określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 22 kwietnia 2005 r. [9]. Zgodnie z jego treścią każdy pracodawca jest zobowiązany do dokonania oceny ryzyka,

na które jest lub może być narażony pracownik. W celu prawidłowego przeprowadzenia oceny ryzyka niezbędne jest zebranie aktualnych informacji dotyczących warunków pracy oraz narażenia na szkodliwe czynniki biologiczne w trakcie wykonywania konkretnych czynności zawodowych. Najprostszą drogą do uzyskania tego rodzaju danych jest posłużenie się kwestionariuszem, tzw. listą kontrolną, która zawiera pytania dotyczące m.in. charakterystyki występujących czynników biologicznych, charakterystyki stanowisk pracy, ich liczby itp. Przykładowe pytania z listy kontrolnej dotyczącej stanowisk pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego zamieszczono w tabeli 3.

Profilaktyka zdrowotna w pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego

W trakcie wykonywania czynności zawodowych w środowisku pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego nie występuje zamierzony kontakt z czynnikami biologicznymi (tzn. czynniki biologiczne nie są w tym przypadku przedmiotem czynności sensu stricto, ale mogą występować przy jej przeprowadzaniu). Stąd też prawidłowa ochrona przed wspomnianymi zagrożeniami powinna w tym przypadku opierać się przede wszystkim na przestrzeganiu ogólnie przyjętych zasad epidemiologiczno-sanitarnych. Jako podstawowe środki ostrożności należy wymienić: higienę rąk, stosowanie środków ochrony indywidualnej (rękawice ochronne), systematyczne czyszczenie i dezynfekcję zabawek, edukację personelu, jak również profilaktykę medyczną opartą przede wszystkim na szczepieniach ochronnych i uzupełnioną przez stosowanie dodatkowych środków zapobiegawczych (np. w postaci repelentów przeciw kleszczom).

Tabela 3. Lista kontrolna dotycząca środowiska pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego

Table 3. A checklist for a preschool teacher's working environment

Określenie obszaru pracy
Zawód
Informacje o czynnikach biologicznych
Jakie czynniki biologiczne mogą występować na stanowisku pracy w przedszkolu? Do jakich grup zagrożenia należą rozpatrywane czynniki biologiczne? Co jest źródłem czynników biologicznych? Jaką drogą czynniki biologiczne mogą wnikać do organizmu? Jakie skutki zdrowotne mogą wywoływać rozpatrywane czynniki biologiczne? Czy występujące czynniki biologiczne stwarzają szczególne zagrożenie np. dla kobiet w ciąży lub młodocianych?
Informacje o przebiegu pracy (wykonywane czynności zawodowe)
Jakie typowe czynności są wykonywane? Jak często wykonywane są czynności? Jakie czynności stwarzają największe zagrożenie? Czy istnieją dane dotyczące rzeczywistego narażenia pracownika?

Podsumowanie

Praca w charakterze opiekuna przedszkolnego może wiązać się z ryzykiem bezpośredniego kontaktu z wydzielinami i wydaliniami ciała dzieci, jak również z emitowanym przez dzieci bioaerozolem, zawierającym potencjalnie chorobotwórcze drobnoustroje. Stosowanie właściwych środków profilaktycznych, a także rutynowe przeprowadzanie oceny ryzyka narażenia na działanie szkodliwych czynników biologicznych, zapewnia nie tylko odpowiedni poziom bezpieczeństwa i higieny pracy wychowawcy nauczania przedszkolnego, ale również powinno zapobiegać rozprzestrzenianiu się chorób wśród dzieci.

PIŚMIENNICTWO

[1] Główny Urząd Statystyczny. *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012*. GUS, Warszawa 2012

[2] Dutkiewicz J., Śpiewak R., Jabłoński L., Szymańska J. *Biologiczne czynniki zagrożenia zawodowego. Klasyfikacja, narażone grupy zawodowe, pomiary, profilaktyka*. IMW, Lublin 2007

[3] Xie X., Li Y., Sun H., Liu L., *Exhaled droplets due to talking and coughing*. "Journal of the Royal Society Interface" 2009, 6:703-714

[4] Chao C., Wan M. P., Morawska L., Johnson G. R., Ristovski Z., Hargreaves M., Mengersen K. L., Corbett S., Li Y., Xie X., Katoshevski D. *Characterization of expiration air jets and droplet size distributions immediately at the mouth opening*. "Journal of Aerosol Science" 2009, 40(2):122-133

[5] Lis D.O., Górny R.L. *Haemophilus influenzae as an airborne contamination in child day care centers* "American Journal of Infection Control". 2013, 41(5):438-442

[6] Roda C., Barral S., Ravelomanantsoa H., Dusséaux M., Tribout M., Le Moullec Y., Momas I. *Assessment of indoor environment in Paris child day care centers*. "Environmental Research" 2011, 111(8):1010-1017

[7] Cook G. *Enterobius vermicularis infection*. "Gut" 1994, 35:1159-1162

[8] Villegas S.C., Breitzka R.L. *Head Lice and the Use of Spinosad* "Clinical Therapeutics" 2012, 34 (1): 14-23

[9] Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dn. 22 kwietnia 2005 r. w sprawie szkodliwych czynników biologicznych dla zdrowia w środowisku pracy oraz ochrony zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki. DzU z 2005 r. nr 81, poz. 716 ze zm.